

FÅGLAR

I STOCKHOLMSTRAKTEN

1:2016

Pris: 10 kr

SÄRTRYCK UR NR 1 2016

SPECIAL: GUIDE TILL VÅRA FÅGELTORN

Stockholms
Ornitologiska
Förening

FOTO: PAOLO SANGREGORIO

FÅGELTORNSGUIDEN

Hitta till de bästa fågeltornen

Var finns det bra fågeltorn i Stockholmstrakten? Vi har sammanställt en guide som vi hoppas blir till nytta nu när skådarsäsongen börjar komma igång. Har du lust att besöka alla? I så fall finns det en "krysslista" på sid. 41! Några torn deltar i Fågeltornskampen (se sid. 10), i skrivande stund är det dock inte klart vilka. Vi kan ha missat något bra fågeltorn – tipsa i så fall redaktionen på fist@stof.nu. Kolla alltid förbindelserna på www.sl.se, då förändringar sker ibland.

GETKÄRR, LIDA – fågeltorn, gömsle

Getkärr är en restaurerad våtmark i anslutning till skogssjön Getaren med ett rikt fågelliv. Ut över våtmarkerna leder en 300 m lång spång. De första 200 metrarna är tillgänglighetsanpassade. Följ spången till Lidas gömsle, där du kan titta på fågellivet oberoende av väder och vind. Fågeltornet ligger också i våtmarken, lite öster om den långa spången och gömslet.

Fakta om tornet och gömslet: En spång leder ut till fågeltornet, som är av trä och byggdes i våtmarken 1995. Det har ett observationsplan med en ganska blygsam yta. Tornet är inte anpassat för rörelsehindrade. Gömslet består av en liten kur med öppningar mot våtmarken.

Vad du kan se från tornet och gömslet: Främst viltvattenfåglar. Sävsparv förekommer rikligt i de buskbevuxna markerna kring torn och gömsle. Vattenrall kan höras. Ett antal fågelarter som rastar eller häckar i sjön Getaren flyger förbi, t.ex. sångsvan, storlom och tärnor.

Hur du tar dig dit: Pendeltåg till Tullinge. Därifrån buss 721X, som går med en eller två timmars mellanrum, dock inte kvällstid. Eller ta buss 727/729 från Tumba station till hållplats Smällan. Promenad genom golfbanan. Med bil: väg 226 (Huddingevägen) till Tullinge. Därifrån Pålmalmsvägen söderut. Parkering vid friluftsgården. Söderifrån via Botkyrka golfklubb. Parkering ca 200 m från våtmarkerna.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

Plattformen vid Svartsjö Dämme ger en god överblick.

FOTO: KJELL HÄGGVIK

SVARTSJÖ DÄMME OCH SVARTSJÖVIKEN – plattform och fågeltorn

Svartsjövikens är en smal och grund vik av Mälaren på Färingsö. Mellan åren 2001 och 2008 genomfördes en omfattande restaurering av vikens strandängar. 2014 gjordes en uppföljande restaurering, vilket ledde till att Svartsjömaden vid dämmet utvecklades. Området har mycket höga naturvärden och är en viktig plats för många rastande och häckande fåglar. 213 arter har observerats.

Fakta om plattformen och tornet: Plattformen vid dämmet och fågeltornet vid viken är av trä. Tornet är byggt i två etage. De är inte anpassade för personer med rörelsehinder.

Vad du kan se från plattformen och tornet: Plattformen vid dämmet är bäst för vadare, änder och gäss och tornet för rovfåglar och sträckskådning. Under våren ses många fiskgjusar och havsörnen snor gärna åt sig den fisk de fångar. Många sånglärkor rastar under tidig vår. Bland de arter som kan ses: gäss, änder och vadare av många arter, rördrom, en mängd rovfågelsarter under sträcktid,

gulärta, rödstrupig piplärka, blåhake, lappsparv m.m.

Hur du tar dig dit: Buss 317 från Brommaplan. Byte vid Svanhagen till buss 315. Alternativt buss 176 från Brommaplan. Byte vid Svanhagen till buss 316. Med bil: kör mot Ekerö, ta höger före Tappström (Färentunavägen) och kör till avtaget mot Svartsjö. Parkering finns vid slottet och även närmare tornet. Dämmet ligger 500 m norrut, och tornet nås via en promenadväg på 1,5 km, gå söderut från slottsparkeringen.

Övrigt: Runt viken leder en ca 6 km lång vandringsled med rastplatser. Vid nordöstra sidan av viken ligger Svartsjö slott, med slottspark samt ett tårtcafé som är öppet vissa tider. Under vintern finns en fågelmatning, "Slottsbaren", vid slottets sydvästra hörn intill vattnet. Domherrar, stjärtmesar och steglitsar är flitiga gäster.

TEXT: KJELL HÄGGVIK,
GIGI SAHLSTRAND,
HANS-GEORG WALLENTINUS

MENHAMMARSVIKEN – fågeltorn

Fågelskådning i Menhammarsviken sker främst från tornet söder om viken men också i Huvududdens naturreservat. De flesta väljer att skåda från tornet på grund av ljusförhållandena och avståndet till fåglarna. Den vassomgärdade viken har omfattande strandängar intill Skytteholms golfbana. Här kan man följa fågellivet året om. Ofta dyker någon *Locustella*-sångare upp, som flod- eller vassångare.

Fakta om tornet: Fågeltornet vid Skytteholm i vikens östra del har fin utsikt över vassar och strandängar samt golfbanan och Menhammarsviken. Tornet är av trä och är inte anpassat för personer med rörelsehinder.

Vad du kan se från tornet: Salskraker ses vid flyttningstider. Rödröm tutar från vassarna. Under vår och höst rastar en mängd olika andfåglar. Vintertid kan man se fjällvråk och ormvvråk. Brun kärnhök och fiskgiuse jagar regelbundet över vassen och viken.

Hur du tar dig dit: Buss 311 och 312 från Brommaplan till Skytteholmsvägen. Därifrån promenad 4-5 km längs Skytteholmsvägen. Med bil: kör mot Ekerö, sedan genom Träkvista och fortsätt vägen mot Munsö. Ta sedan höger och åk Skytteholmsvägen. Begränsade parkeringsmöjligheter finns vid golfbanan. Tornet ligger åt väster.

Övrigt: Strandpromenaden vid Skytteholms konferensanläggning ger fler möjligheter till skådning över Mälaren.

TEXT: **KJELL HÄGGVIK, GIGI SAHLSTRAND, HANS-GEORG WALLENTINUS**

SANDEMAR – fågeltorn

Sandemar är en av Södertörns mest välbesökta fågellokaler och behöver knappast någon närmare presentation. Tornet står ganska fritt från omgivande vegetation, halvvägs ute på strandängen. Om du vandrar ner mot havet och hela tiden har ”kanalen” på din högra sida så ser du efter någon km det höga fågeltornet ute på strandängen.

Fakta om tornet: Tornet är byggt i två avsatser och ganska nyligen renoverat. Tyvärr är det inte särskilt rymligt, så det passar bäst för lite mindre grupper, ca 5-6 personer i stöten.

Vad du kan se från tornet: Från tornet går det att artbestämma de flesta fåglarna på strandängen. Avstånden blir dock ibland lite långa, och frampå dagen hamnar mycket av stranden i ett besvärande motljus. Därför rekommenderas besök morgon och kväll. Fågeltillgången varierar efter isläge, vattenstånd och årstid. Maj och juli är bra

tider för vadare. Ett 30-tal olika vadare har setts genom åren, men ofta ser man bara de vanligaste, som tofsvipa, rödbena och strandskata.

Hur du tar dig dit: Buss 839 mot Dalarö från Haninge centrum till hållplats Svärdsnäsviken. Här finns även en rymlig parkeringsplats och en infotavla med karta över området. Med bil: Sandemar ligger längs väg 227 mot Dalarö.

Övrigt: Strax utanför tornet börjar tillträdesförbudet, som gäller på strandängarna under perioden 1 april-31 augusti. Vid högvatten kan stövlar behövas för att angöra tornet. Länsstyrelsen planerar att utöka tillgängligheten med fler spänger samt sätta upp ett fikabord/bänkar strax väster om den kobrygga som tar dig över kanalen och vidare till de västra strandängarna.

TEXT: **MATS GOTHNIER**

Fågeltornet vid Sandemar är stort och stabilt, men även stabila fågeltorn behöver repareras.

Nära Skutans gård ligger ett av de minst kända fågeltornen.

SKUTAN – fågeltorn

Detta fågeltorn, som nog är ett av Stockholms minst kända, ligger vid en återskapad våtmark strax söder om Brandbergen. Det byggdes av Haninge kommun i början av 2000-talet, som en del av ett stort EU-projekt om ökad tillgänglighet.

Fakta om tornet: Tornet är rejält, byggt i trä och med två avsatser. Till den undre delen kommer man enkelt på en ramp anpassad för barnvagn och rullstol. Det finns även en handikappanpassad grillplats och ett vindskydd i anslutning till tornet.

Vad du kan se från tornet: Tornet erbjuder en bra överblick över Skutans viltvatten, som till stora delar omges av skog. Fåglar som häckar är exempelvis gräsand, knölsvan, kanadagås och skogssnäppa. Tidigare fanns även rörhöna, svart-hakedopping och smådopping. Eftersom fågellivet stagnerat beroende på ökad igenväxning har kommunen under 2015 gjort stora röjningar och restaureringsjobb, så i vår kan man nog förvänta sig ett nytt uppsving.

Hur du tar dig dit: Buss 839 mot Dalarö utgår från Haninge centrum. Stig av vid hållplats Svartbäcksvägen och promenera sedan ytterligare ca 700 m framåt till Skutans gård. Med bil: åk väg 73 mot Nynäshamn. Ta av mot Dalarö. Efter ca 1 km sväng vänster, norrut. Efter knappt 1 km ser du skylten Skutans gård till höger. Sväng in och parkera efter gården. Härifrån är det skyltat till fågeltornet.

Övrigt: Med utgångspunkt från fågeltornet finns en natur-slinga med 14 infotavlor om området natur. Skutans gård är en ideellt driven hästgård för barn och unga. Ibland anordnas ponnyridning, så exkursionsmålet passar den skådande barnfamiljen. Sörmlandsleden passerar förbi gården.

Fågeltornet i Tyresta nationalpark ligger i en skogskant.

TYRESTA BY – fågeltorn

Tornet ligger i Stockholms närmaste nationalpark, Tyresta. Många vandringsleder går genom nationalparken. Ett stort område brann 1999. I huvudsak är terrängen bergig, men odlingsmarker finns kring Tyresta by.

Fakta om tornet: Ett sexkantigt fågeltorn med spiraltrappa. Observationsplattform i marknivå under tak samt en våning upp. I fågeltornet finns en obsbok där du kan skriva ned vad du har sett för fåglar. Tornet är inte anpassat för rörelsehindrade.

Vad du kan se från tornet: Knipa, gräsand, snatterand, smådopping, svarthakedopping, skogssnäppa, enkelbeckasin, sothöna och trana m.fl. viltvattensarter.

Hur du tar dig dit: Buss 807 eller 809 från Gullmarsplan till Svartbäcken samt promenad ca 2 km. Alternativt pendeltåg till Handen och buss 834 mot Svartbäcken. En gång i timmen fortsätter buss 834 till Tyresta. Med bil: Handenavfarten på Nynäsvägen. Åk vänster och sedan höger genom Brandbergen till parkeringen vid Tyresta by. Följ skyltning Nationalpark. Från Naturum/Nationalparkernas hus går du genom Tyresta by på grusvägen tills du har passerat den stora ladugården. Ta sedan grusvägen till höger ca 300 m och gå över hagen till fågeltornet som syns på håll.

Övrigt: I Tyresta by ligger förutom Nationalparkernas hus, med utställningar, ett café och en handelsbod. Bakom ett hus finns en ovanlig runristning krönt av en tjädertupp. På vägen till tornet kan du få se och höra lärkfalk, trädlärka, göktyta och häckande skogsduva. Se vidare www.tyresta.se samt Facebooksidan Tyresta nationalpark.

HUDDINGE

LISSMASJÖN – fågeltorn

Lissmasjön ligger i en bred, vacker sprickdal som till stora delar är betad. Huddinge kommun har i olika omgångar restaurerat markerna och ökat tillgängligheten. Nu senast, 2015, frästes moderna norr om tornet. En välmarkerad vandringsled tar dig runt sjön och det finns flera bra utsiktsplatser.

Fakta om tornet: Fågeltornet ligger vid sjöns östra sida i kanten av den lummiga slottsparken. Tornet är byggt i trä med två avsatser. Den övre är i särklass bäst, men den undre erbjuder ett något bättre skydd för regn och blåst. I tornet finns en klassisk obslåda där det (oftast) finns en hyfsat välskött anteckningsbok.

Vad du kan se från tornet: Sjön domineras av en stor ljudlig skrattmåskoloni. I skydd av den häckar sothöna, vigg och årligen även brunand. Sångsvan och trana hör till häckfåglarna. Brun kärnhök och fiskgjuse jagar ofta nära tornet. Vadare som kan ses är rödbena, enkelbeckasin och tofsvipa. Närheten till slottsparken gör att man även kan höra sjungande steglits, stare och näktergal. Bäst medljus från tornet har man på morgonen och förmiddagen, medan man ibland på vår- och sommarkvällar får ett visst motljus.

Hur du tar dig dit: Buss 709 till Lissma gård utgår från Huddinge station (ej centrumsidan). Med bil kommer du lättast från Nynäsvägen (väg 77). Vid Länna industriområde kör du västerut genom Lissmadalgången fram till sjön. En mindre parkeringsplats för ca 5 bilar finns intill Lissmavägen, men en större parkeringsyta finns även vid Södra moderna norr om Granby tomtområde.

Övrigt: Missa inte att spana (och lyssna) av de fågelrika våtmarkerna utmed sjöns utlopp. Bra information om fågellivet och leden runt sjön m.m. finns på kommunens skyltar i området.

TEXT: MATS GOTHNIER

Från fågeltornet har man en utmärkt utsikt över Ågestasjön.

ÅGESTA – fågeltorn

Ågestasjön är en lättillgänglig fin fågelsjö precis utanför de södra förorterna. Området är mycket varierat och uppskattat av friluftsfolk, men erbjuder ändå ett oväntat rikt fågelliv. Huddinge kommun sköter markerna och underlättar för besökare. En välmarkerad vandringsled med flera naturliga utsiktsplatser finns runt sjön.

Fakta om tornet: Fågeltornet ligger väl placerat i den sydöstra delen av sjön, som annars är rätt svår att spana av. Tornet är anpassat för rörelsehindrade. Även med rullstol eller barnvagn är det enkelt att nå en rymlig sektion nederst i tornet. För att komma upp i den övre delen behöver man dock klättra i en trappa.

Vad du kan se från tornet: Sjön domineras av en stor skrattmåskoloni. Många par häckar precis utanför tornet, så här kan man verkligen följa deras vardagsbestyr. Tyvärr kan skrånandet ibland dränka andra ljud, från t.ex. spelande rörhöna, vattenrall eller olika sångare i vassen. Med tubkikare ser du, beroende på årstid, även kricka, bläsand, skedand och brunand. Till höger om tornet finns en liten våtmark som du bör spana av noga.

Hur du tar dig dit: Ca 20 minuters promenad från T-bane- och pendeltågsstationen Farsta Strand eller buss 833 mot Vidja som stannar vid Ågesta gård. Buss 742 som går norr om sjön (mellan Huddinge och Farsta strand) går betydligt oftare (hållplatser: Henningsberg eller Svartviksvägen). Med bil: från väg 73, ta avfarten mot Ågesta, följ sedan Ågesta Broväg och sedan Vidjavägen. Bilen parkerar du enkelt mittemot Ågesta ridhus. Härifrån är det max. 500 m ut till tornet.

Övrigt: Bra information om naturvärden och promenadstigar finns på många håll i området.

TEXT: MATS GOTHNIER

SÄBYSJÖN – fågeltorn och plattform

På Järvafältet finns ett stort fågeltorn som är beläget vid sydöstra delen av Säbysjön. På denna plats byggdes sjöns allra första fågeltorn redan 1978. Detta ersattes 2010 med ett nytt torn, som utformats i samråd med Järvafältets Ornitologiska Klubb (JOK). Tyvärr brann detta torn ned redan 2012 men ett nytt fågeltorn, till stora delar byggt av stål, färdigställdes lagom till fågelsäsongen 2014. Plattformen uppfördes under 1990-talet vid 30-meterskärrret, ca 300 m öster om fågeltornet.

Fakta om tornet och plattformen: Tornet är ca 6,5 m högt och har två skådarvåningar. Plattformen är ca 3 m hög. Ingen är anpassad för rörelsehindrade.

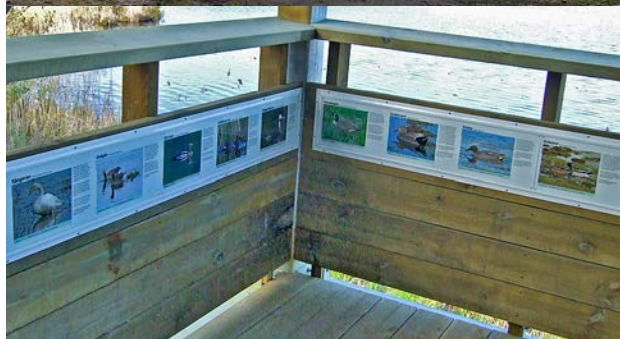
Vad du kan se från tornet och plattformen: I södra delen av Säbysjön finns en skrattmåskoloni. Under häckningstid ses bl.a. brunänder, snatteränder och skedänder från tornet. Varje år försöker två storlomspår häcka. Dessa är liksom brun kärrhök och fiskgjuse, som också häckar vid sjön, lättskådade från tornet. Under de senaste två åren har rördrom häckat vid södra delen av Säbysjön och möjligheten att från tornet få se den flygande har under de senaste somrarna varit mycket goda. Tornet erbjuder medljus under morgon-förmiddag. Flest fåglar ses från tornet under häckningstid, dvs. vår och sommar. Från plattformen ses i början av våren, då det är gott om vatten i 30-meterskärrret, bl.a. rastande svanar och änder samt födosökande fiskgjusar och gråhäger. Bruna kärrhökar jagar ofta utanför plattformen. År 2015 konstaterades Järvafältets första häckning av tranor, i norra delen av kärrret.

Hur du tar dig dit: Buss 567 till Säby gård eller IKEA Barakarby, därefter ca 1,5 km promenad till fågeltornet/plattformen. Med bil: åk till 30-meterskärrrets parkering sydost om Säbysjön (IKEA-infarten). Därifrån är det ca 0,5 km promenad ut till tornet och plattformen.

Övrigt: Vintertid har JOK en fågelmatning vid grusvägen söder om Säbysjön, nära en av stigarna som leder ut till fågeltornet.

FOTON: OLLE BERNARD

Det nya tornet vid Säbysjön är byggt av stål.

ALHAGEN – minitorn/plattform

Alhagen ligger strax norr om Nynäshamns tätort. Våtmarken anlades av kommunen i slutet av 1990-talet som en anläggning för att ta hand om renat avloppsvatten för att på biologisk väg reducera kväve och fosfor innan vattnet släpps ut i Östersjön. Området består av bl.a. flera träsk, dammar, åar och översilningsområden. Invid ett av träsken finns ett mindre fågeltorn/plattform. Men stanna inte enbart vid tornet utan vandra vidare på de många gångvägar som går här och tvärs genom våtmarken.

Vad du kan se från tornet: Från plattformen ser man ut över Starrträsk, som är en mindre del av hela området. Träsket är till stora delar täckt av vass; enbart några små vattenytor är synliga. Här häckar stadigt ett par sångsvan och ofta smådopping, svarthakedopping, sothöna, vattenrall m.fl. arter. På vårarna kan man också se rastande skedand, stjärtand, snatterand m.m.

Hur du tar dig dit: Det finns ingen buss som passerar. Från närmaste pendeltågsstation, Nynäs Gård, är det ca 2 km att gå. För närmare vägbeskrivning se www.nynof.se. Med bil nås området från östra och västra sidan. På västsidan finns en större parkeringsplats vid Kalvö och på östsidan en mindre invid Norviksvägen. Södra sidan (inloppsdamarna) nås via en gångväg från bostadsområdet Hacktorp och norrifrån kan man komma in via havet (Norviken).

Övrigt: Vintertid finns en utfodringsplats för småfåglar vid Starrträsk/Kalvö. Läs mer om lokalen och se vägbeskrivning på NOF:s hemsida, www.nynof.se.

FOTO: EIVOR BERNAS

↑
Utsikt från tornet i Alhagen.

↓
”Hattstugan” skulle man kanske kunna kalla fågeltornet vid Alhagen.

FOTO: EIVOR BERNAS

TEXT: EIVOR BERNAS

Tornet vid Östra Styran är stabilt och erbjuder utsikt från tre våningar.

ÖSTRA STYRAN – fågeltorn

Nynäshamns mest kända fågeltorn ligger vid Östra Styran i Ösmo. Styran är en våtmark som har restaurerats vid ett par tillfällen, senast under åren 2013-14. Från att nästan ha varit igenväxt är nu vattenytorna åter öppna och överskådliga.

Fakta om tornet: Tornet, som byggdes 1992 i samband med den första upprustningen av våtmarken, är stort och stabilt med inbyggd trappa och med utsikt från tre våningar. Två av dem är inbyggda och den tredje har en öppen terrass. Tornet är inte anpassat för rörelsehindrade.

Vad du kan se från tornet: Området är allra bäst på våren. Redan tidigt på vårvintern kommer de första gässen och tofsviporna. Så fort isen har lämnat sjön fylls det på med änder, svanar, hägrar m.fl. arter. Under mars-april kan det rasta stora mängder sångsvan, grå- och kanadagäss och ibland en och annan bläs- eller spetsbergsgås. Flera par bruna kärhökar häckar i närheten av tornet och rätt ofta kommer någon havsörn infarande och skrämmer upp flockar av rastande fåglar. Vintertid finns en småfågelmattning invid tornet.

Hur du tar dig dit: Från pendeltågsstationen i Ösmo är det 3 km och från busshållplats Vansta 1 km till tornet. Med bil svänger man av från väg 225 invid Sorunda ridstall. P-plats finns 300 m från tornet.

Övrigt: För den som inte tar sig upp i tornet är både gångvägen från parkeringen och Byggningsbacken intill mycket bra observationsplatser. Mer info om Östra Styran finns på NOF:s hemsida, www.nynof.se.

Tornet vid Dalkarlsäng är antagligen det högsta i rapportområdet.

FOTO: JANNE HEIDENFORS

DALKARLSÄNG – fågeltorn

En återskapad våtmark, bl.a. som häckningslokal för fåglar, i Bornsjöns naturreservat.

Fakta om tornet: Tornet byggdes i samarbete mellan Stockholm Vatten och länsstyrelsen under 1990-talet. Det är ett tvåvåningstorn med branta trappsteg från marken upp till första våningen. Till den översta delen går det en brant steg. Tornet har tak, vilket gör att första våningen är den bästa obsplatsen. I tornet finns en sittbänk. Eftersom tornet är förhållandevis litet är det lämpligt för högst 3-4 personer samtidigt. Tornet är inte anpassat för rörelsehindrade.

Vad du kan se från tornet: Häckande arter som sångsvan, smådopping, sothöna, knipa och kricka. Storlom kan höras från den närbelägna Bornsjön. Lärkfalk och brun kärnhök söker föda vid våtmarken under vår och sommar. Vattenrall, rörsångare och sävsparv hörs regelbundet från vassarna. Vintertid finns bra möjligheter att få se och höra gärdsmyg. Nötkräkor finns i området och kan ibland ses och höras från tornet.

Hur du tar dig dit: Inga bra kollektiva förbindelser finns. Med bil eller cykel: åk mot Norsborgs vattenverk och ta väns-ter mot Vällinge och Sturehovs slott. Kör förbi Sturehov och strax efter Vällinge stridsskola kommer du till bommade grusvägar på höger sida (väster) om vägen. Vid bom nummer två (Bornsjöns nordvästra hörn) går det bra att parkera. Gå eller cykla förbi skjutbanan och upp till Dalkarlsäng.

Övrigt: På en del kartor markeras våtmarken med namnet Dalkarlssjön. Den ligger i Hemvärnets övningsområde och är tidvis avlyst för allmänheten, vilket i så fall framgår av skyltar vid bommarna. Fågellivet påverkas troligtvis inte nämnvärt uppe vid våtmarken, som ligger ca 500 m från en skjutbana. En 24-timmars fågelinventering genomförs här årligen av Botkyrka naturskyddsförening i månadsskiftet maj-juni. Denna typ av inventering sker troligtvis endast på två platser i landet, här och i Vuollerim.

TEXT: HASSE ANDERSSON

SIGTUNA

FOTO: JAN FRANZÉN

ASKARE HAGE – torn och plattform

Reservatet ligger i anslutning till Venn-garns slott, inte långt från Sigtuna stad. Området ligger på promenadavstånd från Sigtuna, via Viby by och slottet. Vid Fiskartorpet finns en plattform där du kan spana ut över Garnsvikens fågelrika vatten. Fågeltornet ligger ute i vassom-rådet norr om Fiskartorpet och kan nås via ett spångsystem liknande det vid Fysingen.

Fakta om tornet och plattformen:

Fågeltornet är av trä och har två avsat-ser. Det är inte anpassat för rörelse-hindrade.

Vad du kan se från tornet och platt-formen:

Från plattformen kan man höra några av reservatets skyddsvärda fågelarter, som rödrom, vattenrall och skäggenes. Från tornet får man en bra överblick över bl.a. den igenväxta viken Maren och den nordligaste delen av Garnsviken.

Hur du tar dig dit: Buss 579 från Mär-sta. Gå av vid hållplats Venn-garn. Där-efter promenad ca 2 km till Fiskartor-pet, där plattformen ligger. Följ sedan stigen därifrån till tornet. Med bil från Märsta: efter bron över Garnsviken, ta höger till Venn-garn. Åk ned till parke-ringsplatsen vid Fiskartorpet.

Övrigt: Inom reservatet har kom-munen också anlagt stigar, rastplatser och ramper för rörelsehindrade.

FOTO: JAN FRANZÉN

Fågeltornet i Askare hage, på västra sidan av Sigtuna-Garnsviken.

FOTO: JAN FRANZÉN

Plattformen finns vid Fiskartorpet.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

Fågeltornet i Steningedalen är lika mycket ett konstverk som ett fågeltorn.

STENINGEDALEN – torn och plattform

Steningedalens naturreservat är huvudsakligen ett öppet odlingslandskap kring Märstaån. Idag används dalen som strövområde, och åtgärder har gjorts för att göra reservatet än mer lättillgängligt för friluftslivet. Ett torn och plattformar byggdes 2015 intill dammar dit varmt vatten kommer från Brista värmeverk. Tanken var att det varma vattnet skulle hålla dammarna öppna, men det verkar inte ha blivit så.

Fakta om tornet och plattformarna: Tornet är av metall och har ett ovanligt utseende; det ska sett från sidan påminna

om en drake. Solida väggar i trappan gör att ingen riskerar att falla ned. För rörelsehindrade finns två utsiktsplattformar ca 100 m från tornet. Plattformarna ligger på samma nivå som tornet och har samma fina utsikt.

Vad du kan se från tornet och plattformarna: Det finns inte så mycket erfarenhet än eftersom allt är nytt. Men änder och måsfåglar brukar hålla till där.

Hur du tar dig dit: Pendeltåg till Märsta. Därifrån promenad ca 2 km mot sydväst. Kors gamla riksväg 1 vid Pinbacken. Det går också att ta buss mot Valsta eller Steninge till du kommit förbi gamla riksväg 1. Med bil: Ta av från E4 vid Märsta-avfarten och ta vänster i rondellen nedanför Pinbacken. Det går att parkera bilen intill tornet.

Övrigt: Passa på att besöka parken nedanför Pinbackens handelscentrum. Det är ett rikt fågelliv i dammarna, bl.a. finns där nästan tama rörhönor.

Tornet har barnsäkra sidor i trappan.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

STRÖMS MAD, FYSINGEN – torn och plattform

Norra delen av Fysingen är ett av de mest fågelrika områdena i Stockholmsområdet. Ströms mad är restaurerad och betas.

Fakta om tornet och plattformen: Plattformen ligger ca 200 m söder om parkeringen vid Ströms gård. Tornet ligger ytterligare 500 m söderut, i ytterkanten av vassbältet och i södra änden av Ströms mad. Tornet är i trä och har två avsatser. Rörelsehindrade kan inte komma upp på de två avsatserna.

Vad du kan se från tornet och plattformen: Vill man studera vadare är plattformen bästa stället. Här syns också en mängd andfåglar, måsfåglar osv. Från tornet har man bättre överblick över sjön, med fiskgjuse, havsörn m.m. Under natten hörs en mängd våtmarksfåglar och längs spången mot Åholmen samt vid tornet nattsjungande fåglar, t.ex. vassångare, kärrensångare och trastsångare.

Hur du tar dig dit: Pendeltåg till Rosersberg och därefter promenad ca 2 km österut. Med bil: gamla riksväg 1 från en ny trafikplats vid Rosersberg. Sväng höger i första rondellen och höger igen vid skylten Ström. Åk över järnvägen och ta första vägen till vänster för att komma till Ströms mad. Det går även att fortsätta rakt fram till Åholmsbadet. Följ i så fall spångssystemet norrut till fågeltornet och Ströms mad.

Övrigt: Många skådarplatser finns längs vägen mellan parkeringen vid Ströms gård och Ströms vattenverk i söder. Under våren kan det finnas smältvattensjöar mellan vägen till Åholmen och E4 med rastande vadare m.m. Ibland ses pungmes vid badet. Söndagar under vår och höst är Ströms café öppet.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

FOTO: MATS GOTHNER

FOTO: HANS-GEORG WALLENTINUS

Fysingetornet är byggt i ytterkanten av det breda vassbältet.

SIGTUNA

Plattformen i Verka ligger vid Oxundasjöns strand och nås via en ramp anpassad för personer med rörelsehinder, samt barnvagnar.

FOTO: JOCHEN SCHREIBER

FOTO: JOCHEN SCHREIBER

VERKA – plattform

I närheten av Verkaån, som är utloppet från sjön Fysingen, har Sigtuna kommun byggt en observationsplattform med utsikt över Oxundasjön. Det här är gammal kulturbygd, eftersom forsen i Verkaån gett kraft till olika verksamheter.

Fakta om plattformen: Från plattformen kan mängder av fågelarter beskådas. En lång träramp leder från en parkeringsplats i närheten och gör det möjligt att ta sig till utsiktsplatsen även för den som har med sig barnvagn, är rullstolsburen eller går med rullator.

Vad du kan se från plattformen: Det är vattenanknutna fåglar som häckar eller rastar vid Oxundasjön. Men det finns också en hel del lövträd runt om med sin fågelfauna, speciellt mycket fågelsång är det under sensvåren. Sångsvan övervinttrar regelbundet i Verkaåns mynning.

Hur du tar dig dit: Buss 592 från Upplands Väsby station alternativt 538 eller 576 från Rosersbergs station. Stig av vid hållplats Nytorp och gå söderut en bit längs vägen. Ta sedan av mot Verka. Med bil: Stockholmsvägen från Rosersberg mot Upplands Väsby. Sväng höger vid vägvisare Verka och följ skyltningen till utsiktsplatsen där det finns en uppställningsplats för några bilar.

Övrigt: Under vintern kan du leta efter strömstare i Verkaån. Under vårvintern kanske det går att höra någon berguv från väster. En bäverfamilj brukar hålla till nedanför plattformen och utter har setts.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

FOTO: BJARNE TUTTUREN

Tornet i Lina ligger vackert i kanten av Lina lersjö.

FOTO: BJARNE TUTTUREN

LINASJÖN – fågeltorn

Lina naturreservat ligger några km norr om Södertälje. Området består av många olika naturtyper. Kulturlandskap och olika typer av skog dominerar, men kanske mest intressant för fågelskådning är Lina lersjö. Sjön bildades av lergropar där man förr hämtade lera för tegeltillverkning.

Fakta om tornet: Tornet är byggt i två våningar. Det är inte anpassat för rörelsehindrade.

Vad du kan se från tornet: Såväl smådopping som svarthakedopping och sångsvan brukar häcka.

Hur du tar dig dit: Buss 787 från Södertälje centrum till hållplats Linavägen. Därifrån går en rödmarkerad stig till fågeltornet (ca 900 m). Med bil: E4 till avfarten vid Moraberg mot Södertälje (norra infarten). Kör över Mäljarbron och ta efter

ca 400 m höger på Ängsgatan (senare Strängnäs vägen). Följ därifrån Enhörnaleden (väg 557) norrut. Några hundra meter efter Linavägen finns en mindre parkering vid Mora torp (på höger sida). En rödmarkerad stig går mellan Mora torp och fågeltornet vid Linasjön (ca 900 m).

Övrigt: Här finns gott om groddjur, bl.a. såväl större som mindre vattensalamander. Lersjön attraherar också många olika arter av trollsländor, t.ex. den ovanliga arten citronfläckad kärtröslända. Området har föreslagits som Natura 2000-område. Toalett finns vid Mora torp.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

Till plattformen i Pilkrogsviken kan man ta sig även om man är rörelsehindrad.

FOTO: BLARNE TUTTUREN

FOTO: BLARNE TUTTUREN

PILKROGSVIKEN, JÄRNA – fågeltorn/plattform

Efter restaurering av betesängarna och hagmarkerna norr om Moraån ("Saltån") vid Pilkrog har området fått ett uppsving när det gäller fågellivet. Fram till i början av 1960-talet var det en mycket bra fågellokal med bl.a. Södermanlands första rapporterade sandlöpare. Därefter upphörde betet och det blev ett vasshav. Området restaurerades i början av 2010-talet. Det är framför allt en bra middags- och kvällslokal.

Fakta om tornet/plattformen: Tornet byggdes 2012 och är egentligen en plattform med tak. Tornet är anpassat för personer med rörelsehinder; det finns en ramp för att ta sig upp på plattformen.

Vad du kan se från tornet/plattformen: Framför allt

rastande vadare och andfåglar, inklusive gäss. Häckande strandfåglar som ängsoplärka, ärlor etc.

Hur du tar dig dit: Pendeltåg till Järna. Buss 784/785 från Järna till Pilkrog. Även buss 788 från Järna, eller pendeltåg till Södertälje hamn och byte där till buss 788 (i detta fall hållplats vid korsningen mellan gamla riksväg 1 och vägen till Järna). Med bil: E4 söderut till avfarten mot Järna. Åk till vänster och fram till strax norr om Moraån/Pilkrog. Mitt emot infarten till Saltå kvarn finns en parkeringsplats och en liten väg ut till tornet (bänkar finns längs vägen för den som behöver vila).

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

För att förhindra rötskador är fågeltornet vid Simsjön huvudsakligen byggt i lärkträ.

SIMSJÖN – fågeltorn

Några km sydväst om Järna ligger Simsjön, en fågelsjö omgiven av skogsmark som är delvis uppbruten av ett småskaligt jordbruk. Sjön restaurerades 2000-2003 efter att ha sänkts så sent som på 1920-talet. Då röjdes också högre vegetation bort.

Fakta om tornet: Tornet är byggt av främst lärkträ och har innermåten 2x3 m. En trappa leder upp till observationsplattformen. Tornet är inte anpassat för rörelsehindrade.

Vad du kan se från tornet: Fågeltornet ger en god överblick över sjön, där du kan se simänder, doppingar samt en större skrattnåskoloni. Även en hel del andra arter kan ses vid och omkring sjön, som är värd att besöka särskilt under våren.

Hur du tar dig dit: Pendeltåg till Järna. Därifrån buss 786 mot Gnesta. Stig av vid hållplats Solviks grindar. Observera att trafiken är mycket gles! Promenad drygt 1 km längs Hölövägen fram till tornets bilparkering. Med bil: väg 57 från E4 vid Järna. Fortsätt genom Järna och följ sedan vägen mot Hölö. Efter drygt 1 km kommer du till tornets parkeringsplats. Du tar dig lättast ut till tornet längs den grusväg som går norrut från andra sidan vägen från parkeringen sett.

Övrigt: Det finns även flera naturliga observationsplatser runt sjön. Det gäller i synnerhet den udde ("Klippan") som sticker ut i sjön ett par hundra meter sydost om tornet. Respektera privat tomtmark kring sjön då du rör dig i området.

TEXT: HANS-GEORG WALLENINUS

Från plattformen norr om Tullgarns slott har man en mycket bra utsikt över Hägnäsviken.

TULLGARN – torn/plattform

Tullgarn är ett stort, varierat naturområde nära länsgränsen till Södermanland (norr om Trosa). Naturreservatet omfattar 1 510 hektar och sträcker sig även långt inåt fastlandet. Fågeltornet/plattformen ligger vid Hägnäsvikens västra strand någon km norr om Tullgarns slott.

Fakta om tornet/plattformen: Tornet, som byggdes 2009, är en kombination av plattform/torn som är tillgänglig för rörelsehindrade. En lång ramp leder upp till en rymlig åttakantig plattform med god utsikt. För att minimera skakningar när folk går upp är de två byggnadskropparna åtskilda.

Vad du kan se från tornet/plattformen: Markerna kring tornet är betade. Tofsvipor och rödbenor hör till de mer lättседda arterna. Längre in i Hägnäsviken samlas mycket sjöfågel. Det går nästan alltid att plocka ut någon mer udda art i mängden av grågäss, viggas och olika simänder. Viken är en klassisk rastplats för salskrake.

Hur du tar dig dit: Buss 502 (länstrafiken) går från Järna station till hållplats Tullgarns allé (lördag och söndag finns enbart tre förbindelser i vardera riktningen). Efter en promenad genom allén kommer du så småningom till det vitmålade orangeriet. Med bil: följ skyltar från E4 mot Tullgarns slott. Gott om bilplatser finns intill den stora stallbyggnaden. Följ skyltning Fågeltorn genom slottsparken (en knapp km).

Övrigt: Tullgarn har många olika dellokaler som bör besökas när man är på plats. En vandring kring Tullgarnsnäs ger nog den allra finaste upplevelsen av reservatet. Fågelskådare bör inte heller missa att spana av Västerviken närmast söder om slottet. Vårdshus och café finns, öppet vissa tider.

TEXT: MATS GOTHNIER

Observationsplatsen vid Ullnasjön ger en mycket bra utsikt över sjön i princip hela den ljusa delen av dygnet.

ULLNA STRAND, ARNINGE – plattform

I samband med exploatering för bebyggelse har en strandnära sumplövskog sparats, bl.a. för mindre hackspett. 2014 byggde Täby kommun ett spångsystem genom sumpskogen, liksom några observationsplatser ut mot Ullnasjön.

Fakta om plattformen: Ett spångsystem leder ut till plattformen, som har en upphöjd avdelning. Stora delar av spångsystemet är anpassat för rörelsehindrade.

Vad du kan se från plattformen: Trots att Ullnasjön är stor och öppen rastar mycket fågel på vattenytorna. Det här är en av de bästa rastlokalerna för skrak från oktober fram till isläggningen (både salskrake och storskrake). Våren 2015 rastade sjöorre.

Hur du tar dig dit: Buss 524 från Upplands Väsby, Vallentuna eller Täby kyrkby, alternativt buss 615 från Täby centrum. Stig av vid hållplats Norrtorpsvägen. Gå österut och sväng av på Ullna allé. Vid slutet av vägen börjar spångsystemet. Med bil: E18 norrut. Sväng av vid trafikplats Arninge norra, kör under vägen och vidare ca 1,5 km. Ta till höger in på Ullna allé. Parkeringsmöjligheter längst ned på gatan.

Övrigt: Det finns en infotavla där spångsystemet startar. Mycket sångare och andra tättingar sjunger i skogen i maj. Längs spångsystemet finns olika konstverk.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

UPPLANDS-BRO

LILLSJÖN (SVEA LIVGARDE) – fågeltorn

Ett av Upplands-Bros tre fågeltorn finns vid Lillsjön, ca 5,5 km nordnordväst om Kungsängens station eller ca 1 km nordost om Granhammar (Svea Livgardes kaserner). Sjöns yta är ca 8,5 hektar och djupet är ca 1 m. På sommaren är sjöns yta täckt av vattenväxter. Sjön omges av vass, buskridåer, tuvtåtelängar och skog.

Fakta om tornet: Tornet är av samma modell som det vid Tibbleviken, dvs. byggt i trä. Det är beläget på en ängsmarkssluttning väster om sjön och ca 200 m från densamma. Vägvisare till tornet saknas.

Vad du kan se från tornet: Sångsvan och lärkfalk häckar. Chansen att få in lite nattaktiva arter finns, t.ex. kärrsångare, trastsångare, gräshopp-sångare, flodsångare, kornknarr och rördrom. Det är ont om sjöfågel i sjön.

Hur du tar dig dit: Pendeltåg till Kungsängens station. Därifrån buss 559 till Svea Livgarde och promenad 1,2 km. Nordväst om Svea Livgardes kasernvakt finns stigar och småvägar att följa mot nordost. Håll er mellan Granhammarsbäcken (rinner ut i Lillsjön) och Svea Livgarde. Parkering finns nordväst om kasernvakten (gå vänster in på en liten väg ca 150 m före vakten).

Övrigt: En 1700-talspark med igenväxande ädellövskog passeras till/från sjön.

TEXT: BO HELLBERG

Hästholmstornet, vinnare i Fågeltornskampen 2014 och 2015.

FOTO: HANS-GEORG WALLENTINUS

HÄSTHOLMEN, BROÄNGARNA – fågeltorn

Broängarna är ett våtmarksområde vid Mälaren och en av Stockholms läns fågelriktaste platser, med 233 observerade arter. I Broängarnas naturreservat finns ett stort fågeltorn vid Hästholmen.

Fakta om tornet: Tornet är byggt i trä och har två plattformar. Bägge plattformarna är öppna men den undre plattformen är regnskyddad. Varje plattform har bänkar och bord. Det är inte anpassat för rörelsehindrade.

Vad du kan se från tornet: Lokalen är fågelrik såväl under häcknings- som sträckperioden. Här finns stora skaror med grå- och kanadagäss. Det kan förekomma stora mängder av rastande måsar, tärnor, sim- och dykänder.

Hur du tar dig dit: Pendeltåg till Upplands-Bro station och promenad ca 3,5 km via Bro idrottsplats. Med bil: Kör E18 västerut och ta av vid första avtag mot Kungsängen. Kör några km och ta vänster mot Coop-lagret. Skyltat Naturreservat från korsningen. Från parkeringsplatsen är det 2,1 km till fågeltornet, följ skyltarna. Du kan också utgå från Bro idrottsplats (2,8 km). Även här är det skyltat Naturreservat. Med bil, sväng vänster över bron före Bro station. Idrottsplatsen ligger strax söder därom.

Övrigt: I området finns också en 3 km lång anlagd natur- och kulturstig. Informationsbroschyrer finns vid fågeltornet och parkeringen vid Coop samt vid Bro IP.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

Fågeltornet i Tibbleviken ligger inte långt från Kungsängen.

FOTO: HANS-GEORG WALLENTINUS

TIBBLEVIKEN – fågeltorn

Fågeltornet vid Tibbleviken ligger ca 1,5 km från Kungsängen. Det strandnära vattenområdet är grunt och ekologiskt särskilt känsligt. Tibble strandängar, som inkluderar såväl land- som vattenområden, föreslås i översiktsplanen inrättas som naturreservat.

Fakta om tornet: Tornet är i trä. Här finns inget tak och inga bänkar. I händelse av regn kan man dock sätta sig under själva tornet, det skyddar lite. Tornet rymmer ca 5 personer.

Vad du kan se från tornet: Lokalen är intressant under sträckperioden. Här rastar gäss, svanar och änder, och rovfåglar stannar till för att födosöka. Gulärta och ängsplärka häckar.

Hur du tar dig dit: Pendeltåg till Kungsängens station. Därifrån ca 1,5 km promenad västerut längs stranden. Kommer du med bil finns parkeringsplats vid stationen eller längs Strandvägen.

Övrigt: Här är det inte lika välskyttat som vid Hästholmen/Broängarna; det gäller att titta efter så att man går rätt och inte hamnar ute i vassen. Fiske från båt stör ibland sjöfåg-larna.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

VALLENTUNA

ANGARNSSJÖÄNGEN – fågeltorn

Fågeltornet ligger på sjöängens östra sida, ca 1 km från Örsta. Det byggdes 1976, i samband med att Stockholms stad restaurerade många marker runt sjöängen. Den del av Angarnssjöängen som man kan överblicka har numera inte så mycket fågel att visa upp på grund av igenväxning. En plattform planeras istället nära Byksberget och ett torn vid Lundbydiket, bäge söderut längs stranden på Örstasidan.

Fakta om tornet: Tornet är byggt i trä och med två avsatser. Den övre är under tak och med luckor som öppnas i olika väderstreck. Det har en utvändig trappa (håll reda på barnen så att de inte faller ut!). Det är inte anpassat för personer med rörelsehinder.

Vad du kan se från tornet och plattformen: Tornet är bäst under sträckperioden, då stora mängder gäss och änder kan uppehålla sig vid sjöängen. Även en hel del rovfågel passerar.

Hur du tar dig dit: Buss 665 från Vallentuna mot Brottbj/Kårsta (ta Roslagsbanan dit) eller Brottbj trafikplats mot Vallentuna (buss 676 från Tekniska högskolan). Stig av vid Örsta. Med bil: E18 norrut. Ta av i Åkersbergaavfarten men fortsätt sedan rakt fram mot Angarn. Kör ca 400 m förbi kyrkan. Alternativt ta Angarnsvägen från Vallentuna, sväng vänster vid kyrkan och fortsätt mot Örsta.

Övrigt: Midsommarberget, närmare entrén från Örsta, och Byksberget söder om Midsommarberget är idag de bästa observationsplatserna.

TEXT: HANS-GEORG WALLENTINUS

FOTO: LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

FOTO: HANS-GEORG WALLENTINUS

När tornet vid Angarnssjöängen byggdes på 1970-talet var placeringen optimal. Men mycket har förändrats, och nu planeras såväl torn som plattform i andra lägen.

HEMESTA SJÖÄNG – torn och plattform

Fågeltornet vid nyrestaurerade Hemmesta sjöäng står på bekvämt avstånd från busshållplats och parkering. Från tornet kan du sedan vandra runt sjöängen, vilket tar två-tre timmar om man skådar samtidigt. Fika gärna på plattformen som ligger längs sjöängens södra sida.

Fakta om tornet och plattformen:

Fågeltornet, invigt 2014 och byggt i trä, ligger vid sydvästra delen av Hemmesta sjöäng. Det är 4 m högt och den övre delen rymmer ett tiotal skådare samtidigt. Tornet står på en konstgjord kulle, vilket gör att det befinner sig totalt 8 m över sjöängen. Underdelen av tornet består av en plattform med bänkar, fikabord och skyltar med bilder av bl.a. vanliga fåglar vid sjöängen.

Vad du kan se från tornet och plattformen:

Gräsand, knipa, kricka, gråhäger, grönbena, enkelbeckasin, skogsnäppa, grågås, sångsvan, sothöna, sävsångare och sävsparv är vanliga. Mer sällsynta är rörhöna, svarthakedopping, vattenrall, bläsand och skedand. Under hösten har även strömstare, rördrom och kungsfiskare observerats.

Hur du tar dig dit:

Buss 474 från Slussen (skyltad Hemmesta) går till Hemmesta vägskäl. Därifrån tar det några minuter att gå till tornet. Med bil: Stavnäsvägen (222) från Stockholm, ta vänster in på väg 274 vid Ålstäket, passera Hemmesta och stanna vid Hemmesta vägskäl där det finns parkeringar.

Övrigt: Hemmesta sjöäng är en vårlokal. Från 15 april till 15 juni är den allra bäst. Sjöängen störs av trafik, så en tur hit en tidig söndagsmorgon rekommenderas. Tidigt på våren leker många gäddor.

TEXT: TOM ARNBOM OCH
EVA STENVÅNG LINDQVIST

FOTO: TOM ARNBOM

FOTO: TOM ARNBOM

Det nybyggda tornet speglar sig i vattnet.

”KRYSSA” 26 TORN!

Här kan du kryssa i vilka torn du har besökt, och komplettera listan allteftersom.

BOTKYRKA
 Getkärr

EKERÖ
 Svartsjö Dämme och Svartsjöviken
 Menhammarsviken

HANINGE
 Sandemar
 Skutan
 Tyresta

HUDDINGE
 Lissmasjön
 Ågesta

JÄRFÄLLA
 Säbysjön

NYNÄSHAMN
 Alhagen
 Östra Styran

SALEM
 Dalkarlsäng

SIGTUNA
 Askare hage
 Steningedalen
 Ströms mad
 Verka

SÖDERTÄLJE
 Linasjön
 Pilkrogsviken
 Simsjön
 Tullgarn

TÄBY
 Ullna strand

UPPLANDS-BRO
 Lillsjön
 Hästholmen
 Tibbleviken

VALLENTUNA
 Angarnssjöängen

VÄRMDÖ
 Hemmesta sjöäng

Vi tackar följande faktagranskare:

Botkyrka: Britta Ahlgren och Thomas Strid (Getkärr, Lida).

Haninge: Malin Löfgren (Skutan och Sandemar), Per Wallsten (Tyresta).

Huddinge: Rolf Nordin och Thomas Strid (Lissma, Ågesta).

Sigtuna: Dick Johansson (Verka) och Ingemar Johansson (Askare hage, Steningedalen och Ströms mad).

Södertälje: Petter Kylefors (Lina, Pilkrogsviken, Simsjön)

Upplands-Bro: Bo Hellberg (Hästholmen och Tibbleviken).

Gillar du fåglar?

Stockholms Ornitologiska Förening

**Du vet väl att det finns en förening för dig?
Välkommen som medlem i
Stockholms Ornitologiska Förening, StOF!**

Föreningen anordnar exkursioner, resor och inneträffar. Du får också tidskriften *Fåglar i Stockholmstrakten*, som utkommer med 4 nr per år. Som medlem bidrar du också till skyddet av Stockholmsområdets fåglar. Framför allt lär du känna andra med samma intresse som du – allt från nybörjare till sådana som kan mycket om fåglar och gärna delar med sig av sina kunskaper.

För att bli medlem
i föreningen sätter du in 150:- på plusgironr 57 79 91-3.

Läs mer på
www.stof.nu /Bli medlem